

Linköpings stadsarkiv

En bit av Linköpings historia

Nr 3, november 2007

Något om Linköpings stads och kommuns vapen

Det äldsta bevarade exemplaret av Linköpings stads sigill är vidhängt ett pergamentsbrev utfärdat den 1 augusti år 1300. I brevet, utfärdat av "Linköpingsborgarnas menighet" (universitas civium lincopense) förklarar kyrkoherden Finvid i Hässleby att han nu vill fullfölja ett gammalt löfte om att till Linköpings biskopsstol upplåta en gård som han äger.¹ Sigillet har använts redan tidigare samma år, den 1 maj, vilket framgår av en kopia i Registrum Lincopense (cod. A 9, RA).² Dessa är de två äldsta beläggen för stadens sigill. Redan nu visade sigillet samma bild som sedermera återgivits i det moderna stadsvapnet och i den logotype som numera används av kommunen: ett lejonansikte.

*Linköpings stads sigill. Avritning efter sigill vidhängt ett brev av den 29 september 1344.
Återgivet efter Linköpings historia I (1946).*

Sigillbilden har i forskningen uppfattats som en variation av bjälboättens vapen och kan karakteriseras som ett klientvapen. Bjälboättens vapen visar ett lejon över tre ginbalkar och med fältet bestrött med hjärtan. Vapenbilden finns även på ett hängsmycke som påträffats i resterna av en bastu i kv. Ambrosia.³ Vi får här en antydning om att staden haft en nära koppling till de medeltida kungaätter som hade sitt huvudsakliga jordinnehav i Östergötland.

¹ DS 1322.

² DS 1404.

³ *Linköpings historia* 1 (1976), s. 99; Lindahl 1966-1967.

Bjälboättens vapen. Birger jarls kontrastsigill, återgivet efter H. Fleetwood, Svenska medeltida kungasigill I (1936)

Inte endast stadsvapnets bild och karaktär påvisar den starka kopplingen till konungamakten, utan också det faktum att stadssigillet återger ett vapen, vilket är fallet med endast ett fåtal svenska städer. Detta sätter fokus på stadens speciella karaktär.⁴

Linköping var biskopssäte redan före upprättandet av det lundensiska ärkebiskopsdömet 1104.⁵ Med sitt centrala läge i landskapet behärskade orten vägsystemet. I samverkan mellan kungar och prelater har centralorten Linköping utformats för att väl tjäna som biskopssäte, administrativ centralort och marknadsplats. Först under 1200-talets andra hälft sker en markant utveckling av orten i riktning mot stad. Bjälboättens grepp om Östergötland var fast under ett drygt sekel fr.o.m. 1100-talets senare del. Dess medlemmar vårdade sitt förhållande till biskopssätet och den handelsplats som växte kring domkyrkan. Eftersom stadens äldsta handlingar förstörts - allra senast vid stadsbranden 1567 - är det omöjligt att veta när staden försågs med ett privilegiebrev eller vilken ställning dess invånare haft i juridiska avseenden före år 1300; av det inledningsvis anförda brevet är det dock tydligt att stadens borgerskap senast år 1300 såg sig som en *communitas* (sammällsgemenskap). Utvecklingen bör sättas i samband med Birger jarls införlivande av stadsgelagstiftning i svensk rätt. En väsentlig del av processen är av allt att döma avslutad senast 1287; kort dessförinnan har ett franciskanerkonvent grundats - som redan före sekelskiftet 1300 var ordenskustodi för södra Sverige - och under samma period sker en arkeologiskt iakttagbar utveckling av stadsbebyggelsen. Men att hävda att Linköping som stad tillkom 1287 saknas det historiska belägg för; centralorten är etablerad redan några decennier före år 1100 och vad vi ser är alltså i stället en längre process, vars detaljer inte framgår av de bevarade skriftliga källorna, men där expansion och omvandling sker under sent 1200-tal.

Vapnet och sigillet fungerar sedan som igenkänningstecken för staden; någon enhetlighet i utformningen finns dock ej. Den heraldiska beskrivningen av vapnet - blasoneringen - återger endast vapnets innehåll, inte dess form eller utseende. De svenska städernas vapen åtföljdes av en murkrona, som alltså utgör ett typbestämmande tillägg till vapnet, vilket oftast inte upptagits på de av Kungl. Maj:t gillade bilderna.

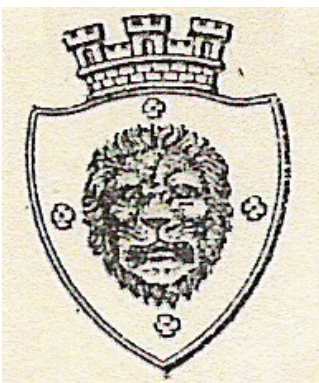
⁴ Den följande översikten följer i stort sett Tagesson 2002.

⁵ Tagesson 2002, s. 66 med hänvisningar.

Magistratens sigill 1937

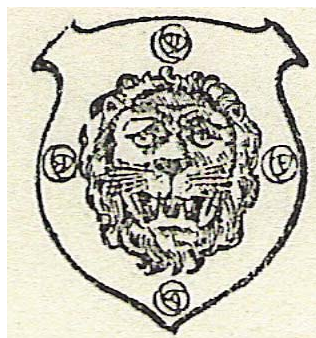
Hur stadssigillet användes på stadens brevpapper framgår av nedanstående bilder. Någon enhetlighet rådde inte före vapnets fastställelse 1946.

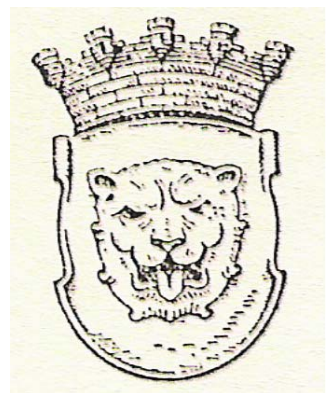
Stadsingenjörskontoret 1910

Stadsingenjörskontoret 1925

Slakthusdirektören 1937

Byggnadskontoret 1939

Kungl. Maj:t fastställde den 1 mars 1946 Linköpings stads vapen sålunda: I blått fält ett lejonansikte av guld med röd beväring. Den 27 november 1970 fastställdes att Linköpings kommun skulle föra samma vapen som staden.

Linköpings stads vapen 1946-1970, Linköpings kommuns vapen fr.o.m. 1971

Bo Peter Persson

Källor och litteratur:

Källor:

Diplomatarium Suecanum 2. 1834-1837

Litteratur:

Andersson, Per: *Heraldiska vapen i Sverige*. 1989

Bergman, Arvid: *Heraldisk bilderbok, tillägnad HKH kronprins Carl Gustaf*. 1951

dens.: *Heraldiskt vademecum*. 1933 (nytr.1987)

Lindahl, Anders, ”Stenhus, systuga och badstuga i kvarteret Ambrosia i Linköping” (i: *Meddelanden från Östergötlands fornminnes- och museiförening 1966-1967*. 1967)

Linköpings historia, del I. 1946

Linköpings historia, del I. 1976

Nevéus, Clara/de Wærn, Bror Jacques: *Ny svensk vapenbok*. 1992

Raneke, Jan: *Svenska medeltidsvapen, I-III*. 1982-1985

Scheffer, C.G.U.: *Svensk vapenbok för landskap, län och städer*. 1967

Tagesson, Göran: *Biskop och stad - aspekter av urbanisering och sociala rum i medeltidens Linköping*. 2002